

ВИСТАВОЧНА ХУДОЖНЯ ПАНОРАМА 2015 РОКУ

*(оглядова довідка за матеріалами преси,
неопублікованими документами та Інтернету)*

Трагічні події останніх років зосередили увагу сучасних митців на ідеях та образах патріотично-громадського звучання. Сьогодні творчість українських художників символічно перетворилася в індивідуальну лінію «оборони» національних кордонів. У свою чергу, вітчизняний глядач, шукаючи відповідність до запитів часу, намагаючись відчутти особисту приналежність до історичного моменту, вдивлявся в художні образи на виставках сучасного українського мистецтва. Проте, сучасник прагнув віднайти у художніх творах не суєтний піар, створений «на злобу дня», а твір одкровення, що зароджувався у передчуттях, випереджаючи геополітичні катастрофи сьогодення [1].

Тож, не випадково, що певним відгуком на вимоги часу стали численні художні виставки. Продовжуючи традиції своїх попередників, українські художники створюють яскравий живопис, віртуозну графіку, майстерну пластику, з якою впевнено конкурують на провідних світових аукціонах, мають успіх на міжнародних вернісажах. Їх творчі досягнення є невід'ємною частиною національної культури, що створює позитивний імідж України у світі. І саме художні виставки повноцінно представляли широкий зріз сучасного мистецтва України.

Водночас, мистецтвознавці наголошували, що сьогодні основною проблемою низки виставок в Україні, в першу чергу, залишається недостатня артикуляція концепції, недостатня чіткість висловлювання та відсутність формування будь-якої проблеми. Низка персональних та всеукраїнських виставок презентуються глядачеві в дуже вузькому аспекті. Коли основною концепцією стає значна кількість творів, результатом цього є лише мікс, який не може читатися глядачем [2].

Окремої уваги заслуговує й питання аудиторії. Наскільки сьогодні публіка готова до адекватного сприйняття художнього висловлювання. І що по-

винні робити організатори виставки, щоб сприйняття мистецтва публікою було повноцінним [2].

Втім, все це не зменшує значення художніх виставок у сучасному мистецькому процесі та їх вплив на розвиток вітчизняного образотворчого мистецтва.

Важливою особливістю художнього процесу минулого року стало подальше підвищення інтересу до українського мистецтва, зростання його престижу у світі. Свідченням цього стала участь України у 56-й Міжнародній виставці сучасного мистецтва Венеціанському бієнале. Цю виставку, що кожні два роки відбувається у Венеції, вважають однією з найавторитетніших світових подій у цій сфері. Національний павільйон України у Венеції було організовано PinchukArtCentre за підтримки Фонду В. Пінчука. Комісаром виступило Міністерство культури України, а куратором проекту став Б. Гельдхоф, заступник арт-директора PinchukArtCentre. Національний павільйон України представляв групову виставку під назвою «Надія!» за участі молодих українських художників та поетів, серед яких Є. Белорусець, М. Кадан, Ж. Кадирова, М. Рідний, С. Жадан, А. Звягінцева. Український павільйон – це уособлення нової прозорої України, що відкривається світові. На тлі нещодавніх історичних подій та всупереч нинішньому збройному конфлікту в країні, цим виставковим проектом молоде покоління митців України виголошує свою віру у майбутнє своєї держави [3, 4].

Доволі цікавими були заходи вітчизняних митців у рамках паралельної програми Венеціанського бієнале. Зокрема, примітною стала участь українців у спільному польсько-німецькому проекті Dispos-sessions, організованому польським містом Вроцлавом – європейською культурною столицею 2016 року. Проект було пов'язано з проблемою втрати домівок людьми в конфліктних зонах. Україну представляли молоді художники з львівської «Відкритої групи», А. Сагайдаковський та письменниця О. Забужко. «Відкрита група» показала історію двох українок, вимушених залишити свої домівки. Обидві жінки розповідають художникам свої спогади про дім та подвір'я, а художники відтворюють їхні спогади у вигляді макета. А. Сагайдаковський запропонував рімейк своєї відомої роботи 1990-х «Рівновага», а О. Забужко презентувала фрагмент нової книги, над якою працює зараз, – «Ми, депортовані: Кода» [5].

Показово, що коли у минулі роки українські мистецькі заходи у рамках бієнале викликали значну критику фахівців, зокрема, звучали звинувачення у несучасності та містечковості української експозиції, то 2015-го роботи, виставлені в українському павільйоні, сприймалися у контексті загальносвітових художніх пошуків.

Втім, й великі художні виставки, організовані на теренах нашої держави, викликали не менший, а іноді, й значно більший резонанс у вітчизняній пресі та привертали широку увагу відвідувачів.

Традиційно Міністерство культури України разом з Національною спілкою художників України організували Всеукраїнський культурно-мистецький проект «Мальовнича Україна», який відбувався у рамках Міжнародного Шевченківського літературно-мистецького свята «В сім'ї вольній, новій...». Експозицію було розгорнуто у виставкових залах Чернігівської обласної організації НСХ України. Захід продовжував традицію шевченківського альбому офортів «Живописная Украина», виданого у 1844 році. До альбому увійшли замальовки Т. Шевченка, які він робив під час своїх подорожей Україною. А в експозиції «Мальовничої України» було представлено твори живопису та графіки вітчизняних митців, котрі йдуть шляхом пошуків через національне до світового мистецтва, осмислюючи надбання національної культури, знаходять сучасні композиційні та колористичні вирішення [6].

Численні великі виставки вже традиційно проводилися у столиці. Тут, одним з найбільш активних мистецьких майданчиків залишався Центральний будинок художника України. Саме у його залах проходить найбільша кількість всеукраїнських виставок. Якість їх різна, але не можна заперечувати факт, що такі виставки – чи не поодиноким можливостям для художників із периферії залучитися до всезагального українського мистецького процесу

Щорічна Всеукраїнська виставка До Дня художника завжди викликає очікувану увагу з боку мистецької спільноти. Для більшості художників участь в ній це особистий презентаційний успіх і етап в творчому вдосконаленні. Експозиція 2015 року у Центральному будинку художника складалася з понад 400 творів всіх видів образотворчості і природно виглядала своєрідним колористичним калейдоскопом.

Традиційно ця виставка породжує чимало суперечок в сенсі мистецького рівня частини творів, переважаючості експозиції тощо. Але мистецтвознавці вкотре наголошували на очевидній необхідності таких масштабних всеукраїнських оглядів, де глядач може ознайомитись фактично з усім спектром сучасного мистецтва. Власне, концепція цієї виставки і полягала в якнайширшій презентації професійних художніх творів з усіх областей України. Основу експозиції 2015 року склали характерні для мистецьких шкіл твори художників Одеської, Харківської, Київської, Львівської організацій НСХУ. Безумовно, в своїй більшості яскраво презентували себе і митці інших областей України. Як не банально це звучить, але ця виставка дійсно органічно об'єднала твори вже знаних майстрів В. Гуріна, В. Рижиха, В. Ковтуна, В. Барінової-Кулеби, А. Горбенка, О. Одайник, І. Гапаченка, О. Петренка та інших з наочним втіленням численних творчих пошуків молодих авторів.

Саме цей симбіоз став своєрідною експозиційною візитівкою Всеукраїнської виставки «До Дня художника». Також відзначалося, що в цей нелегкий для художників, і загалом громадян України час, сам факт здійснення такого масштабного проекту вселяє віру в перспективи розвитку виставкової діяльності НСХУ [7].

У пресі наголошувалося, що враження від масштабної експозиції, гармонійно й ефектно розміщеної у п'яти залах, дуже позитивне, та й сама атмосфера на вернісажі була дивовижно добра, світла і гостинна. Більше 4-х сотень творів живопису, графіки, скульптури і декоративно-прикладного мистецтва відтворювали усі грані національного мистецтва, а наявність представників різних художніх шкіл і напрямів у поєднанні з високим рівнем майстерності дозволила українцям пишатися своїми майстрами [8].

Впродовж функціонування виставки її, як і в минулі роки, відвідали численні глядачі, а експозиція не залишила байдужим нікого з відвідувачів, адже ознайомитись з такою кількістю розмаїтих професійних творів живопису, скульптури, графіки, декоративно-прикладного мистецтва можна було лише в виставкових залах Центрального будинку художника [7].

На тому ж виставковому майданчику проходив й Всеукраїнський конкурс «Український патріотичний плакат – 2015», організатором якого було Міністерство культури України. Мета конкурсу – формування засобами візуального мистецтва національної свідомості українців, активного патріотичного суспільства, привернення уваги громадськості до історії України, подвигу українського воїна-захисника, виховання у молодого покоління незламного духу свободи, честі і гідності, підтримка військовослужбовців, які забезпечують захист та відновлення територіальної цілісності України, а також волонтерського руху. На конкурс патріотичних плакатів надійшло 348 робіт, серед яких журі обрало 33 найкращих. «Патріотичний плакат – дуже цікавий вид творчості для мене. Над кожним я працював 1–2 місяці. На них я зобразив своє бачення перемоги наших військових на Донбасі. На мою думку, це є найбільшим мотиватором для військових. Вони бачать, що в них вірять і про них не забувають», – сказав один з переможців конкурсу, студент Київської академії образотворчого мистецтва П. Попов. Плакати переможців будуть надруковані масовим тиражем та розміщені у навчальних закладах, державних та громадських установах, військових частинах, а також місцях дислокації військових підрозділів у зоні АТО [9].

У залах Центрального будинку художників експонувалася й Всеукраїнська молодіжна виставка до Дня Незалежності України. Її мета – репрезентація творів молодих українських художників, які працюють в різних галузях образотворчого та декоративно-ужиткового мистецтва. Участь у виставці брали молоді митці з усіх регіонів України. Широке глядацьке коло мало мо-

жливність дізнатись про нові імена, побачити творчий доробок авторів, які виросли і навіть народились у незалежній Україні. До експозиції увійшло понад 100 творів живопису, графіки, скульптури та декоративно-ужиткового мистецтва. При відборі художніх творів перевага віддавалася роботам, у яких мистецьки втілено актуальні проблеми сьогодення нашої незалежної держави, творчо переосмислюється її історичне минуле, які несуть віру у щасливе майбуття українського народу [10].

Проектом «Абстрактний живопис України», приуроченим до 80-річчя з дня смерті польсько-українського майстра живопису Казимира Малевича і 100-річчя з дня створення його «Чорного супрематичного квадрата», намагалися акцентовано презентувати живопис авторів, які обрали для себе цей непростий і цікавий мистецький шлях. Тож, ще одна виставка у Центральному будинку художника стала актуальним і вагомим етапом в демонстрації кращих здобутків українських художників, надала можливість глядачу ознайомитись з ще одним неординарним пластом українського сучасного мистецтва. До участі у Всеукраїнській виставці «Абстрактний живопис України» було запрошено професійних живописців, які працюють в цьому стильовому напрямку, від абстрактного експресіонізму до супрематизму. На виставці було представлено близько 200 живописних творів 120 авторів з всієї України. Глядачі мали змогу побачити твори І. Марчука, А. Марчука, С. Савченка, П. Лебединця, Т. Сільваші, О. Животкова, О. Дубовика та ін. Надзвичайно широке географічне представництво, розмаїття творчих пошуків – все це неzapеречно визначало виставку «Абстрактний живопис України», як знакову всеукраїнську акцію 2015 року [11].

Назва I Всеукраїнської виставки «Сучасне мистецтво вогню», що працювала в залах Національної спілки художників України, не лише підкреслювала той факт, що всі презентовані предмети обов'язково опалювалися в печі. Вона нагадувала і про вогонь війни, й про вогонь творчості й краси, який мали змогу відчуті відвідувачі.

Автором ідеї став голова секції декоративно-прикладного мистецтва КО НСХУ В. Балибердін, який залучив до реалізації проекту кращих майстрів України. У розробці концепції йому допомагала куратор виставки, мистецтвознавець З. Чегусова. Термін «мистецтво вогню» (від франц. «Groupe des arts du feu») народився у Франції століття тому в добу стилю модерн, тож, й девізом виставки обрали вислів, проголошений добою модерну: «Емансипація, реформа, новація».

«Ми хотіли прослідкувати паралелі між мистецтвом на зламі XIX–XX століть і сучасності, – зазначила З. Чегусова. – Стилiстично рiзні, їх об'єднує спрямування до образно-пластичних і технічних експериментів, прийняття нетривіальних форм і мотивів, що випереджають розуміння сучасників. Сто

років тому художники почали стирати межі між скульптурою й утилітарним предметом, пластикою і ужитковим мистецтвом. В експозиції було представлено арт-об'єкти, панно, декоративний посуд, об'ємно-просторові композиції українських художників, які працюють з керамікою, склом і металом. Ця виставка відрізнялася від попередніх експозицій декоративно-ужиткового мистецтва концепцією та критеріями відбору, як нове бачення матеріалу та художня якість рукотворності. Вона є світлою і радісною, адже декоративне мистецтво – це мистецтво позитивних емоцій, яке дає надію на майбутнє, що так потрібно людям у тяжкі часи».

До експозиції увійшли роботи понад ста майстрів сучасного «мистецтва вогню» Києва, Львова, Полтави, Харкова, Донецька, Черкас, Хмельницького, Луцька, Ужгорода, Тернополя, Чернівців, а також молодих творців з усієї України. На думку представників преси, такі масштабні групові виставки гарні тим, що кожен відвідувач обов'язково знайде щось до смаку [12].

Організація постійних трієнале з окремих видів образотворчого мистецтва є однією з найбільш цікавих та ефективних форм виставкової діяльності Центрального будинку художника. Практика подібних мистецьких акцій давно виправдала себе і створила необхідні передумови для динамічного розвитку різноманітних художніх ідей.

Перша Всеукраїнська трієнале графіки відбулася у травні-червні 1997 року. У 2015 році трієнале графіки проводилася вже всьоме, що є безперечним свідченням живучості та дієвості обраного засобу становлення вітчизняного художнього процесу, вдалим показником стану сучасного рівня мистецької професійності.

Принципи відбору творів, що складали експозицію трієнале, лишалися незмінними, як і вісімнадцять років тому – намагання показати увесь спектр напрямів, жанрів та особистих уподобань сучасних українських художників-графіків. Акцент при цьому робився на оригінальність творчого підходу та професіоналізм. Глядацька увага та інтерес фахівців свідчать, що така форма функціонування, як запровадження трієнале, є нагальною для того, щоб українські художні виставки стали в один ряд з європейськими та світовими мистецькими акціями. На виставці експонувалося більше 200 творів 130 митців з усіх регіонів України [13].

Усі роботи, показані у виставкових залах НСХУ, – вагомий і переконливий доказ того, що мистецтво графіки в Україні переживає свій розквіт [14].

Мистецький проект «Справжні українці» у Центральному будинку художника було спрямовано на розшифрування коду українця, особливостей його світогляду, характеру та стилю життя. Люди та події, настрої та передчуття, містифікації та реалії – все це низкою образів та подій мав змогу переглянути та відчувти глядач. Образ українця – від видатних історичних поста-

тей, відомих політиків до звичайної простої людини – протягом століть хвилював думки філософів, культурологів та діячів культури та мистецтва – поетів, композиторів та художників. І саме художники, як ніхто інший, засобами образотворчого мистецтва, гостро і точно відчуваючи атмосферу часу, здатні у прямому і переносному сенсі зазирнути в очі сучасників, відтворити їхні образи в мистецтві. Складні часи надали художникам можливість творчо і філософськи переосмислити події. Яким постає та залишиться для нащадків сучасний українець в творах мистецтва? Саме на це питання дав відповідь проект «Справжні українці». На виставці експонувалися твори найрізноманітніших видів мистецтва – живопис, графіка, скульптура, інсталяція тощо.

Виставка, яка від самого початку мала залучити до участі тільки київських митців, в процесі підготовки на численні побажання художників перетворилася на Всеукраїнську і охопила практично всі регіони. Всього у заході брало участь близько 100 художників [15].

Ці масштабні виставки, як вже зазначалося, мали широкий розголос у пресі. Не всі оцінки були позитивними, та головне, вважають мистецтвознавці, що великі виставки у залах Центрального будинку художника викликають резонанс у суспільстві, дають можливість глядачам побачити кращі досягнення українських митців.

Упродовж останнього року можна було оглядати експозиції, які висвітлювали панорамний зріз та проблеми, актуальні в українському мистецькому середовищі, й у Національному культурно-мистецькому та музейному комплексі «Мистецький арсенал» [2].

Тут, зокрема, відбувся ювілейний, 10-й форум «Art-Kyiv Contemporary». Цей проект, який у пресі назвали «індикатором домінантних тенденцій і тем у сучасному мистецтві», вражав розмахом: 20 тис. кв. метрів виставкових площ і понад 200 художників. Проект передбачав 3 блоки – «Dialogia. Українське мистецтво в часи без назви», «Музейне зібрання. Українське сучасне мистецтво 1985–2015 років з приватних колекцій» і в межах окремого блоку – близько 20 спецпроектів від галерей та художників. Уперше сучасному мистецтву віддали 2 поверхи «Мистецького Арсеналу». На 1-му поверсі було представлено переважно живопис. Це, власне, й був блок «Українське сучасне мистецтво 1985–2015 років з приватних колекцій». Спецпроект сформували із робіт, що їх надали для виставки українські колекціонери. Тут цілий зріз українського мистецтва від другої половини 80-х років минулого століття до сьогодення. Внесок колекціонерів у контексті збереження творів мистецтва колосально важливий. Але водночас надзвичайно важливе й експонування цих робіт у публічному просторі.

«В Україні немає повноцінного музею сучасного мистецтва, – зазначила один із кураторів Art-Kyiv Contemporary, А. Ложкіна. – Тому такий

об'ємний наш проект, у якому беруть участь майже 50 приватних колекціонерів. Їхні зібрання є такими собі острівцями, де, власне кажучи, залишається сучасне мистецтво для майбутніх поколінь. Ще 10 років тому були поодинокі колекціонери, котрі щиро цікавилися сучасним мистецтвом. Тепер же їхня ініціатива стала напрочуд стрімкою».

«Унікальність проекту «Музейне зібрання» в тому насамперед, що він є цілісним, системним, панорамним поглядом – в історичній ретроспекції так само, як в історичній динаміці. Вражаючи своїм обсягом, пропонована глядачеві виставка у «Мистецькому Арсеналі» не лише знайомить з певною низкою знакових фігур, а й прагне охопити загальну картину сучасного українського мистецтва в усій його повноті», – наголосив ще один куратор проекту О. Соловйов.

Таким чином, «Art-Kyiv Contemporary» відтворив своєрідний символічний музей українського сучасного мистецтва (роботи В. Цаголова, І. Чічкана, Т. Сільваші, А. Савадова, А. Криволапа та ін.), якому поки що не судилося з'явитися у власних стінах. Свої колекції в рамках зазначеного проекту представили С. Беньямінова, І. Воронов, П. Гудімов, Т. і В. Миронови, І. Власов та багато інших.

«Цьогоріч виповнилося 10 років великій українській мрії про великий український музей, – підкреслила генеральний директор «Мистецького Арсеналу» Н. Заболотна. – Ми й створили цей музей у свідомості багатьох українців. Нинішнього року в цьому арт-зрізі представлено всі регіони України. За десятиліття Art-Kyiv еволюціонував, став арт-проектом, який приваблює міжнародні галереї. Однак українське мистецтво десь недооцінене і в моральному, і в матеріальному плані. Адже твори великих художників в інших країнах, тих, хто стояв біля витоків contemporary, гідно оцінено на світових аукціонах».

Тож, Art-Kyiv 2015 року став передумовою до майбутнього музею сучасного мистецтва, його реальним зрізом. Адже багатьох робіт сучасних художників уже немає в Україні.

Під масштабний проект «Dialogia. Українське мистецтво в часи без назви» (учасники РЛ 315, GAZ, М. Вайда, Д. Грищук, К. Єрмолаєва, Йод, Д. Ковач, Т. Ковач, Д. Кольцова, З. Ліхачова та ін.) та блок галерей було надано другий поверх виставкового центру. Тут демонструвалися роботи художників різних поколінь і регіонів.

Проект представляв актуальний зріз українського мистецтва. Це спроба фіксації змін, що відбулися у вітчизняному суспільстві і мистецтві внаслідок травматичних трансформацій останніх років. Порушився звичний порядок речей, а новий стан суспільства між миром та війною не має остаточного визначення. Тож мистецтвознавці не наважилися дати ім'я цим змінам і засто-

сували до нашої епохи звичну для мистецтва дефініцію – «Без назви». Більшість робіт було створено у режимі work in progress спеціально для виставки у «Мистецькому Арсеналі».

Відкриття на другому поверсі альтернативного експозиційного маршруту розбило звичне уявлення про топографію «Мистецького Арсеналу» і сприяло сприйняттю мистецького проекту як тотальної інсталяції, де автономні роботи художників різних поколінь, регіонів, технологічних та видових вподобань сформували спільний простір діалогу щодо найактуальніших соціальних і індивідуальних питань часу. Тож, аура майстерні з її інтимністю і лабораторним духом постійного експерименту стала головним обертоном проекту [16, 17].

Водночас, мистецтвознавці акцентували увагу на змінах у форматі заходу, що відбулися 2015 року. Зокрема, Art-Kyiv Contemporary відійшов від формату ярмарку та перетворився на форум мистецьких проектів. Це було зумовлено об'єктивними реаліями українського арт-середовища. Десять років тому Art-Kyiv задумувався як певний аналог до провідних світових арт-ярмарків. Тоді здавалося, що саме формату великого арт-ярмарку сучасного мистецтва країні не вистачає, й, зрештою, ця функція певний час виконувалася. Але після економічної кризи, навіть уже з кінця 2000-х, стало зрозуміло, що в суто ярмарковому форматі в Україні дуже важко здійснювати проекти, бо, по-перше, у нас існують певні перепони з податковим законодавством, які ускладнюють участь міжнародних галерей у таких заходах, а, по-друге, поле галерей і колекціонерів сучасного мистецтва є, але не настільки потужне, щоб забезпечити функціонування ось такого щорічного великого заходу. Тобто захід або приречений повторювати себе щороку в майже тих самих рамках, або мусить трансформуватися в щось інше. Так поступово Art-Kyiv переріс у формат форуму художніх проектів, що покликаний демонструвати поліфонію висловлювань певних інституцій та галерей. Зараз це більше вже такий великий огляд, демонстрація щорічних досягнень українського сучасного мистецтва, що зумовлює мозаїчність проекту, і ця мозаїчність дає більшу оптику для розуміння того, що відбувається [18].

Представляючи щороку симптоматичний зріз творчих пошуків та знахідок ART-KYIV сьогодні – це простір для художньої комунікації, дискусій, досліджень, обміну та навчання. Змінивши свій формат з комерційної виставки на форум проектного висловлювання, ART-KYIV став більш мобільним не лише за рахунок долучення до нього нових учасників, а й завдяки можливості представляти проекти з актуальним компонентом, експериментом та широкими медійними можливостями.

Тож, оглядаючи експозицію X ART-KYIV Contemporary, відвідувачі мали змогу доторкнутись до історії українського мистецтва, яке творилося

прямо на їх очах. Збірка творів сучасного мистецтва останніх десятиліть у «Мистецькому Арсеналі» демонструвала як швидко митці з категорії сучасних або молодих переходять до категорії класиків. Багато учасників цього проекту десять років тому лише тільки починали свою мистецьку кар'єру, а сьогодні історію вітчизняного мистецтва вже неможливо уявити без їхніх імен [16, 17].

Ще однією вагомою виставковою подією у «Мистецькому Арсеналі» став VII Великий скульптурний салон, найбільший в країні арт-форум, присвячений мистецтву пластики. На ньому було все різноманіття сучасної скульптури: від класичних об'ємних робіт з металу, каменю, дерева, кераміки – до просторових об'єктів та інсталяцій, а також фотографії втілених і ще не реалізованих проектів. 2014 року Скульптурний Салон не відбувся, проте у 2015-му організатори вирішили, що країні він потрібен, адже митці не можуть стояти осторонь всього, що сьогодні відбувається. В основі концепції салону – «експеримент» у різноманітних проявах. «Це тривимірне мистецтво, воно вражає і не має меж в уяві», – переконана генеральний директор «Мистецького Арсеналу» Н. Заболотна. За її словами, Скульптурний Салон представляв «різноманітну географію», і це сприймалося дуже позитивно, бо «мистецтво – це єдиний фактор, який сьогодні може об'єднати нашу країну».

На вході відвідувачів зустрічали «Феміни» О. Лідаговського, Навпроти – фотографії ленд-артового проекту О. Чепелик «Левіафан», що був реалізований у Скіфському городищі разом із В. Чепеликом-Кожіним. Цікавий образ «Хмаринки-мандрівниці» створив молодий автор С. Рябченко, його двометрова керамічна скульптура на піску стала образом свободи, новим символом України. Вона поєднувалася в одному просторі з нефігуративними неоновими композиціями серії «Калейдоскоп». Ще один концептуальний проект – «Війна з Богом. Світ як безпредметність. До 100-річчя «Чорного квадрата». Це скульптурний діалог двох робіт – «Малевича Казимира Севериновича» з чорного граніту киянина В. Татарського та «Кольчуги праведного ратника» донеччанина В. Грози, що складається з 3300 мініатюрних розп'ять Христа, зроблених з артилерійської латуні та уламків бойових снарядів із зони АТО. Актуальну тему каплиць і церков, що руйнуються, підіймав А. Логов – його «Собор» постав зі звичайних дерев'яних піддонів. О. Пінчук представив пізнаваних бронзових дзьобатих птахів і носорогів з крилами. До незвичного матеріалу звернувся А. Степаненко. В проекті «Аккадські песиголовці» він буквально виростив органічні скульптури, які нагадували голови монстрів, з бджолиних стільників. Скульптор Д. Ів демонстрував мистецтво з ланцюгів. О. Дяченко, О. Золотарьова, Т. і О. Бабаки представляли проект «Об'єми», слоганом для якого стала цитата Д. Дідро: «Скульптура існує для сліпих і для зрячих». Їх мінімалістичні конструкції з металевих монтажних сіток, за задумою

мом, давали нове уявлення про об'єм і його місце в просторі. Посередині цього залу – «Фіксація» О. Золотарьова, якою митець висловив власні емоції, – великі диски, що начебто зависли в повітрі. В іншому залі – окремий світ «Із домашнього музею скульптора» О. Сухоліта, в якому було зібрано «мощі» скульптур – уламки, фрагменти, які залишаються після формовки скульптури. Окрім великих проектів, було й безліч групових експозицій. Камінь, металеве плетіння, кольори і фактура деревини створювали емоційну напругу і тримали увагу глядачів. Всього на арт-форумі зібрано витвори понад 70 українських авторів, 200 робіт було представлено публіці вперше. І якщо деякі митці платили по 4 тисячі гривень за простір чотири на чотири метри, то запрошені майстри отримали цілі бокси безкоштовно [19, 20].

Втім, оцінки Великого скульптурного салону на шпальтах вітчизняної преси не завжди були позитивними. Так, О. Жук у газеті «Україна молода» зазначала: «зважаючи на те, що вже традиційну виставку в 2014-му не вдалося провести, у відвідувачів були великі очікування на скульптурні новинки на цього річного салоні. Однак замість «ситного обіду» «МА» обійшовся «легким перекусом», зібраним із минулорічних салонів. Під одним дахом арт-директор заходу С. Савчук, уникаючи рамок концептуалізму, поєднала всі існуючі форми в скульптурі. Щоб догодити відвідувачу, який за вхід заплатить 50 гривень, на його вибір представлено і традиціоналізм, і салонність, і, звичайно ж, Contemporary Art. Гендиректор «МА» Н. Заболотна переконана, що на виставці є багато нових робіт. За її словами, «скульптура – найскладніший вид мистецтва, важка арт-артилерія в прямому і переносному сенсі». І додала, що робить ставку винятково на сучасних художників, показує оригінальні образи. Однак із нею можна посперечатися. Адже якщо пригадати шість попередніх салонів, то нових облич виявиться не так багато. А якщо уважно оглянути строкату експозицію, то серед робіт пару десятків знайдеться, змайстрованих у поті чола за останні рік-два. Більшість – або виставлялися у попередні роки, або були відкладені в ящики ще з 90-х самими митцями». Водночас, О. Жук визнає, що «на салоні всього так багато, що там можна годинами нишпорити за ключовими роботами та іменами, як на справжньому велетенському ярмарку» [21].

Також у 2015 році проявилися й деякі негативні тенденції, пов'язані з організацією художніх виставок. Так, Національний культурно-мистецький та музейний комплекс «Мистецький Арсенал», який є ініціатором та організатором Київської міжнародної бієнале сучасного мистецтва «Arsenale» повідомив про скасування проекту у 2015 році: «Команда «Мистецького Арсеналу» змушена прийняти зважене рішення щодо скасування II Київської міжнародної бієнале сучасного мистецтва «Arsenale – 2015». У зв'язку із тим, що збройне протистояння на сході України не припиняється, а економіко-

політична ситуація лише ускладнюється, реалізація мистецького проекту такого значного масштабу як бієнале є неможливою. «Мистецький Арсенал», як державна інституція, в умовах тривалої мілітарної агресії не може взяти на себе міжнародні зобов'язання щодо страхування творів мистецтва, їх транспортування та безпеки учасників бієнале. В часи, коли наше суспільство зіткнулося з обставинами непереборної сили та спрямовує усі можливі зусилля на подолання їх трагічних наслідків, створення багатомільйонного проекту не є коректним» [22].

А ось організаторів Міжнародного бієнале сучасного мистецтва «Київська школа» не зупинили виклики часу. Проект, що проходив у різноманітних локаціях у Києві, об'єднав митців, інтелектуалів, громадські ініціативи та інституції України, Європи та світу. Бієнале було спрямовано на створення альтернативного публічного простору для рефлексії, додання кордонів, створення нових зв'язків у часи війни. Українські партнери проекту: Національна академія мистецтв України, Національний художній музей України, Національний музей історії України, Національна академія образотворчого мистецтва та архітектури, «Pinchuk Art Centre», Національна спілка художників України, Інститут проблем сучасного мистецтва. «Київська школа» включала виставки та перформанси, покази фільмів, мультимедійні експерименти та трансляції, а також наявні та новоутворені ситуації навчання і дослідження. Крім цього, за допомогою співпраці з місцевими та міжнародними інституціями бієнале відкрило канали мистецького та інтелектуального обміну. Один із основних акцентів програми було поставлено на досі маловідомому глобальному культурному впливі українських авангардистів минулого століття та висвітленні їхніх міжкультурних та міжнародних властивостей. Поряд із цим, бієнале демонструвало твори, що не тільки відбивають сьогодення, але й відкривають можливість поетичного замислення та споглядання. Основною локацією «Київської школи» стало приміщення Будинку одягу на Львівській площі. Два поверхи Будинку одягу було перетворено на простір для експериментального мистецького та освітнього виробництва [23].

«Ні, під час війни музи не можуть мовчати!» – вкотре заявили організатори бієнале сучасного мистецтва «Київська школа». Враховуючи специфіку моменту, вони вперше підійшли до втілення проекту на засадах самоорганізації, ініціативи митців. А тому його позиціонували не як ринкову розвагу, а як школу, що дає змогу вчитись як українцям, так і європейцям. Проект сприяв відкриттю простору, в якому Україна має перетворитись із «нерозказаної історії» на відому світу своїми талантами державу [24].

До проведення великих виставок долучився й PinchukArtCentre, що представляв масштабну групову виставку українських художників під назвою «На межі. Українське мистецтво 1985–2004». Тут можна було побачити робо-

ти С. Браткова, Л. Войцехова, Б. Михайлова, О. Ройтбурда, А. Савадова, В. Цаголова, О. Чепелик і багатьох інших. 1985–2004 – це час оновленого пошуку Україною свого коду, ідентичності, своїх образів і міфів. Як зазначали куратори проекту, зокрема Бйорн Гельдхоф (заступник директора PinchukArtCentre), «ця виставка – спроба представити бачення, яке спровокувало б дискусії про те, як можна сприймати і розуміти покоління художників, що з'явилося в Україні наприкінці 1980-х – на початку 1990-х. Проект пропонує погляд, який допоможе розгледіти рушійні сили українського мистецтва». «На межі» вибудовувалося навколо трьох головних тем: перебудова, пошук ідентичності, втрата моральних орієнтирів. Усі ці позиції було представлено у творах різних художників. А сама виставка пропонувала формулювання альтернативного погляду на розвиток вітчизняного мистецтва у складній і цікавій роки новітньої української історії [25].

В Інституті проблем сучасного мистецтва НАМ України за підтримки Міністерства культури України та у партнерстві з Американським домом у Києві було розгорнуто колективний арт-проект «Практика Видозмін». Проект було організовано у рамках VIII Всеукраїнської платформи «Новітні спрямування». В єдиному просторі арт-проекту було представлено твори сучасного мистецтва в інсталяціях, арт-об'єктах, відео, фотографіях та живописі. Учасниками проекту стали понад сорок художників, серед яких є як відомі автори, так і молоді митці, представники різних регіонів України. Роботи було відібрано шляхом відкритого конкурсу, оголошеного Інститутом проблем сучасного мистецтва. Куратори проекту запропонували художникам і глядачам дослідити фактори, які мотивують до індивідуальної та суспільної еволюції, адже навіть довгострокові перетворення починаються з висновків та дій окремих людей. «Впевнений, що серед представлених молодих авторів є ті, які зроблять свій суттєвий внесок у національну культурну спадщину. Чим більше буде таких проектів, а держава і громадськість їх підтримуватиме, тим більше людей буде захоплюватися мистецтвом», – зазначив заступник Міністра культури Р. Карандеєв [26].

Певним продовженням проекту «Практика Видозмін» став арт-проект «Коефіцієнт Незалежності», присвячений Дню Незалежності України. Його можна було побачити у столичному Американському Домі.

Учасниками проекту «Коефіцієнт Незалежності» стали понад тридцять молодих українських та американських авторів. Художникам, які відстежують суспільні процеси, та у своїх творах відображають пов'язані з ними ідеї і переживання, було запропоновано розкрити тему незалежності.

Роздуми, дослідження, рефлексії щодо національної ідентифікації та індивідуального усвідомлення своєї суспільної ролі сьогодні є актуальними для багатьох напрямів в сучасному мистецтві. Тож проект акцентував увагу

на перетині культур, особливостях світосприйняття обох націй. Для України в боротьбі за незалежність американський досвід є цінним. Так само важливо донести американцям «українську мрію». В рамках проекту було представлено твори сучасного мистецтва у фотографії, живописі, скульптурі, відеороботах, колажах та поетичному перформансі [27].

Вже згаданий Центральний будинок художника відзначився не лише масштабними мистецькими акціями, а й став виставковим майданчиком для демонстрації гучних індивідуальних творчих проектів. Там, зокрема, відбувалася виставка робіт М. Канєвського. Художник не дав їй назви, надавши це право кожному з відвідувачів. Експозиція складалася з 63 полотен, написаних протягом останніх п'ятнадцяти років. Виконано їх в різних техніках та стилях, але всі картини спонукають до роздумів щодо власного буття і над більш глобальними проблемами. «Мої картини не розкривають свою сутність з першого кинутого на них погляду, – наголошує М. Канєвський. – Вони вимагають інтелектуальної напруженості. Коли дивлюсь на якийсь об'єкт, то він дає мені імпульс і змушує сприймати його в такому, можливо, дещо незвичному й своєрідному стилі. Наприклад, після відвідин Італії з'явилося полотно «Венеція». Але це вічне та величне місто показано таким, яким бачу його, можливо, лише я. Натомість, коли його споглядатиме хтось інший, то він побачить щось власне. Адже цей світ не такий прямолінійний, як може комусь здаватися. Для початку кожен із нас має віднайти баланс і рівновагу в собі, а вже потім шукати її в зовнішньому світі». Центральна робота виставки – «Зустріч» – написана в 2002 році. На ній зображено протиборство темних і світлих сторін людської натури. Основний посил художника – спочатку треба працювати над собою, щоб позбутися негативу, а вже потім братися за перетворення світу на краще [28].

Експозиційний простір виставки «Три сторони» у тому ж таки Центральному будинку художника сконцентрував у собі роботи трьох молодих авторів – К. Спїртус, А. Гудзікевича та М. Томасіка – батьківщина яких – Крим, хоча кожен з них мешкає нині поза півостровом. У своїх полотнах художники зосереджувалися на вічних темах, інтерпретуючи їх відповідно до своєї творчої манери. Тут були й статичні мариністичні пейзажи К. Спїртус та Антона Гудзікевича, й динамічно-алегоричні сюжети М. Томасіка. Можливість подібної «зустрічі» художників та їх «розмови» мовою візуального мистецтва, передбачала виникнення невидимого поля для особистих осмислень – своєрідного об'єкта глядацького зацікавлення. Водночас, представлені у рамках виставки роботи, різнилися між собою темпераментом та творчим вирішенням живописно-пластичних завдань. Тож пронизані іспанським сонцем пейзажі А. Гудзікевича вступали у контраст із м'яким світлом берегів К. Спїртус. Дещо інший погляд демонстрували роботи М. Томасіка, крізь які

проходив ключовий мотив воза як людського (особистого) досвіду. Художник зображує його, вдаючись до різноманітних інтерпретацій та символіки, що, у свою чергу, закладає в кожную роботу автора смислову багатозначність [29].

Продовжували у минулому році свій діалог із сучасним мистецтвом і столичні музеї.

Так, Національний художній музей України представляв виставку «ENFANT TERRIBLE. Одеський концептуалізм». Виставку було сформовано на основі колекції Музею сучасного мистецтва Одеси, також долучилися галеристи та приватні колекціонери. Роботи розмістили у хронологічному порядку: від протоконцептуальних робіт 1950-х років до мистецтва сьогодення. Головна риса одеського концептуалізму – розквіт цієї течії приходить на 1980-і роки – гра зі словами, використання каламбурів, кумедних гасел, неологізмів. «Гадаю, так і є, бо Одеса – передовсім місто літератури. Причому літератури малих форм. Авторам властиві короткі ємні фрази, максимальне відчуття мови, – наголосив координатор проекту С. Кантор. – Художники Одеси приречені бачити у мові значно більше, ніж засіб обслуговування образотворчого мистецтва. І кращий підхід серйозної людини до серйозної справи – про важливі речі говорити легко. Інакше самому стає нудно. Це те, що показали концептуалісти» [30].

«Українське Різдво» – під такою назвою проходила виставка у Національному музеї Тараса Шевченка. В експозиції було представлено роботи українських митців, зокрема, живопис, графіку, вишиті ікони, кераміку та інші роботи як сучасних художників, так і народних майстрів, серед яких – А. Рак, В. Корчинський, Є. Лещенко, О. Манюк, О. Іваночко, В. Копайгоренко, О. Шевчук та інші. Показово, що паралельно з названою експозицією у Національному музеї Тараса Шевченка було розгорнуто проект «Разом із Тарасом». У рамках цієї виставки організатор проекту М. Ковалевська проводила майстер-класи, а створені учасниками роботи увійшли до експозиції [31].

У Національному музеї мистецтв ім. Богдана та Варвари Ханенків проходила виставка української художниці О. Петрової «Норвегія», влаштована за сприяння Посольства Королівства Норвегії в Україні. Ця експозиція – продовження широкомасштабного арт-проекту художниці, який передає її враження від країн, відвіданих нею останніми роками: Іспанії (2003), Франції (2009), Японії (2005), Туреччини та Єгипту (2007), Грузії (2011). Кожна її виставка – не фіксація краєвидів, побуту, історичних пам'яток, а емоційний образ країни, який розкривається через історію, культуру, особливості побуту. О. Петрова відтворює не те, що об'єктивно існує й доступне погляду пересічного мандрівного глядача. Вона передає те, що бачить її око художниці: свої відчуття, враження, спостереження. Це її образ країни, стан природи, особис-

ті емоційні враження. Кожна виставка – це і типова колористична гама краєвидів тієї чи іншої країни, що передає навіть відчуття характерного, особливого місцевого аромату. Цього разу в колі уваги художниці – Норвегія – країна незвичайного ландшафту. На полотнах – темне низьке небо, шквальний вітер, штормове море, що майже зливається із землею. Вони переходять одне в одне, стають єдиним холодним мороком. Ця виставка – насамперед стихія холодного, свинцевого кольору. Адже в роботах художниці колір є метою й водночас засобом у досягненні своїх задумів. Саме через колір, його емоційну наснаженість, вона передає свій настрій, думки, почуття і враження. Він створює свій особливий духовний простір, через який художниця передає своє особисте, суб'єктивне відчуття країни. Її норвезькі пейзажі – це пульсація кольору, кольорів чистих і відкритих [32].

«Різдяна рукавичка Костя Лавра» – так називалася розгорнута в Національному музеї літератури України виставка творів ілюстратора дитячих книжок К. Лавра. Його роботи неодноразово входили до каталогів найпрестижніших виставок дитячої книги (Болонья, Братислава та ін.). Права на книги К. Лавра придбали видавництва США, Швейцарії, Франції та інших країн. Духовна складова творчості художника вселяє тверду віру в нашу перемогу, адже вона заряджена на добро, оптимізм, на незнищенну любов до України, до її людей, які не вагаючись включилися у боротьбу з нахабним загарбником. Крім робіт визнаного майстра, на виставці було представлено творчість молодшої художниці – Д. Кавеліної, учениці К. Лавра. На думку представників преси, – ця творча естафета, яка засвідчує невмирущість і неперервність національних мистецьких традицій, духовну силу нашого народу, не може не надихати оптимізмом і вірою у перемогу на всіх фронтах людського існування [33].

У музеї «Духовні скарби України» працювала виставка авторської ляльки і сучасного мистецтва. В експозиції «Весна. Chocolate Symphony» було представлено сотні робіт відомих майстрів і митців – це авторська інтер'єрна, колекційна, текстильна та ігрова лялька, малярство і графіка, флористика. На виставці можна було побачити зразки декоративно-прикладної майстерності: вишивку, гобелени, художнє скло, кераміку, вітраж, приклади дизайнерських інтер'єрних рішень. Особливий експонат – двометровий ляльковий будинок із терасою, побудований спеціально для проекту. Як підкреслюють організатори акції, «Шоколадна симфонія» – не просто виставка, а симбіоз «музейного» та «фестивального» форматів. Так, у «музейні» дні поціновувачі авторської ляльки і сучасного мистецтва мали змогу споглядати експонати, а у «фестивальні» (у вихідні та свята) – взяти участь у майстер-класах, особисто поспілкуватися з авторами робіт, придбати роботи і сувеніри, переглянути шоу-програми.

Також відбулися добродійні „Дитячі дні” з різними сюрпризами та подарунками для дітей-сиріт, дітей-переселенців із Криму та сходу України [34].

Як завжди, колективні виставки та роботи окремих художників послідовно представляли мистецькі галереї. Найбільш активну діяльність, вже традиційно, демонстрували галереї у столиці. Вони привертали увагу мистецтвознавців, преси, відвідувачів та потенційних покупців мистецьких творів широким діапазоном експонованих робіт, – від експериментальних до класичних; від академічних до декоративно-ужиткових.

Взагалі, дуже суттєвим питанням при організації виставки є залежність заходу від інституції, де триває виставка. Питання в тому, наскільки інституція зацікавлена працювати з людьми, які мають власний погляд на розвиток художнього процесу і які можуть цей процес артикулювати крізь призму мистецтва. Безумовно, якщо йдеться про приватну галерею, де основним завданням все ж є продаж творів, компромісів важко уникнути. Однак хороша комерційна галерея мала б у першу чергу експонувати мистецтво, яке є актуальним, а потім думати, як його продати [2].

Київська галерея сучасного мистецтва «Триптих АРТ» представляла проект „Автопортрет”. В експозиції були роботи 32 українських митців. Частина з них створено давно – наприклад, «Автопортрет у фесці» А. Криволапа, написано 1975 року. Деякі роботи створено спеціально для проекту.

«Автопортрет – панорама душі, дозвіл зазирнути у світ художника звичайним людям», – підкреслила директор галереї «Триптих АРТ» Т. Савченко.

Серйозні, навіть суворі, або задоволені, радісні – десятки облич жінок і чоловіків дивляться на глядача, проймаються емоціями митців, їх енергією. На думку художниці О. Петрової, кожен автопортрет пишеться у гостру хвилину життя. У таких роботах людина або самостверджується, або прискіплює до аналізує себе. «Часто художник «умертвляє» себе в полотні, віддається сюжету, а особистість відсуває на далекий план. З автопортретами інша справа. На них – оголені душі митців, – вважає О. Петрова. – Виставка «Автопортрет» дуже інтимна та київська. Проект нагадує мені виставки початку 1960-х років, які проходили напівлегально, наприклад, на чийхось квартирах. Там виставлялися А. Сумар, О. Дубовик та інші, вони представляли щирі, іноді наївні роботи. Ця виставка також дуже тепла».

Серед автопортретів були й іронічні роботи. Наприклад, О. Белюсенко прикріпив на своє зображення упаковки від пластиру, малюнок на яких схожий на контури очей. Художник П. Лебединець зробив експеримент і намалював себе кульковою ручкою, хоча його стихія – живопис.

Можливість подивитися на художника очима самого художника захоплювала відвідувачів. Автопортрети стали відкриттями навіть для друзів та

родичів митців. «З деякими майстрами, які надали роботи для проекту, ми співпрацюємо 20 років. Давно знаю цих людей, але після монтажу виставки зловила себе на думці, що відкриваю у цих митцях щось невідоме», – наголосила Т. Савченко [35].

У столичній галереї «Триптих АРТ» показали й живопис одного з найуспішніших українських художників А. Криволапа. В експозиції «Пейзаж» було представлено роботи майстра 2014–2015 років.

Традиційно навесні «Триптих АРТ» показує нові роботи митця. «Анатолій Криволап вже став обличчям «Триптиха» – його виставки відбуваються з 2002 року, – підкреслила директор галереї Т. Савченко. – Ця виставка дуже потужна, її можна порівняти з кольоромузикою, бо тут кожен мазок – окремий акорд. Недарма А. Криволап вважається новатором українського пейзажу – з 2002 по 2015 рік він підняв український пейзаж на такий рівень, який відзначили в усьому світі». Як зауважила Т. Савченко, зараз формується нова школа українського пейзажу. «Світове мистецтво – це перекличка поколінь. Усіх українських класиків А. Криволап пропустив крізь себе. Водночас у нього в кольоровій гамі можна побачити Сезанна. А. Криволап винайшов власний знак, який притаманний тільки йому, переклав фігуратив абстрактною мовою».

В експозиції було представлено доволі невеликі, як для митця, роботи. «Працюючи з кожним мотивом, я шукаю його оптимальні розміри на полотні. Є роботи дуже маленькі, і я не бачу сенсу їх збільшувати. Все залежить від бачення матеріалу», – зазначив художник.

Живопис А. Криволапа абстрактний (нефігуративний), однак у ньому чітко простежуються український світогляд та архетипи. «Кожна картина – це сума думок, станів. І в хорошому тонусі, кольорі подачі – все яскраво, ефектно, глибоко національно. Це українське мистецтво на 120 відсотків», – зауважив мистецтвознавець і арт-критик Д. Корсун. Водночас, як зазначає Д. Корсун, щоб розуміти живопис А. Криволапа, треба добре знати філософію М. Хайдеггера – про простір, людину в ньому, про загубленість чи навпаки – домінантність людини і повернення її в простір. «А. Криволап робить простір осяжним, щільним і справжнім. Це чи не єдиний художник в Україні, який працює з простором – не просто робить його, а навіть думає ним. Все у нього стає простором» [36].

В столичній «Я Галереї» експонувалася виставка робіт А. Хіра, в яких митець у графіці інтерпретував фрази з етнографічних праць відомих фольклористів початку ХХ століття. Роботи ознайомили з традиційним світоглядом українців карпатського регіону та їх трансформаціями в сучасній свідомості. Для митця це був вже третій персональний проект в «Я Галереї». Експозицію під назвою «Забобони» було умовно поділено на дві частини. В

одній із зал демонструвалися великі роботи, виконані в темній монохромній гамі, що своїми геометричними композиціями місцями нагадували схему чи креслення, а золоті обідки акцентували сакральність зображень, посилювали враження. В другій залі – невеликі зображення на білому фоні, що розповідали про давні уявлення (наприклад, «Земля стоїть на морі, в тім морі є друга земля, відтак знову море, потім знов земля, це вже земля Ариднікова, пекло»). Художник впевнений, що для людей дуже важливим було зберегти традиції й пам'ять предків. Певною мірою цьому сприяла й виставка А. Хіра [37].

Виставку художника Р. Мірзоева експонували у галереї «Цех». Проект «Літо», за словами митця, є щоденником подій, яких не було. Але образи на картинах дуже чіткі. Випадкові фрагменти життя – собака виглядає когось, лелека застиг перед багатими зв'язками риби – Р. Мірзоев відображає з дбайливістю, навіть з повагою, до деталей. Втім, за характером роботи позбавлені строкатості, спокійні. В експозиції – 13 картин. Кожна з них містить якусь загадку, шараду, яку глядач може розгадати по-своєму, відповідно до власного досвіду. Сюжети конкретні, але викликають багато асоціацій. Візуальний досвід Р. Мірзоева цінний, тому що цей митець самодостатній, вважає власник галереї «Цех» О. Щелущенко. «Хоча проекти Рустама Мірзоева відбуваються не кожного року, він є цілісним та індивідуальним митцем, – зазначає О. Щелущенко. – І його стиль знаходить поціновувачів. Рустам Мірзоев представлений на всіх міжнародних ярмарках: у країнах Балтії, Угорщині, Туреччині, Англії. Цей митець актуальний, тому що відображає людське середовище. Його реальність – це теперішнє навколишнє середовище» [38].

«Ти сіль землі, ти суть її, ти – жінка!» – під такою назвою демонструвалася виставка в столичній галереї «Marco». У експозиції було представлено роботи художника В. Слепченка: сюжетні картини, пейзажі, натюрморти, жіночі портрети, а також особлива авторська серія робіт «Обрані часом», присвячена жінкам – військовим АТО, волонтерам і лікарям. Полотна створено в особливій авторській манері – арт-лайн. Через швидкоплинність ліній художник передає образ – горизонтальні лінії найкраще передають рух, колір, простір, плани. Такі роботи мають об'єм. Вони живуть не відірвано від реальності. «Цей вернісаж – гімн жінці», – підкреслив В. Слепченко.

Відвідувачі заходу мали змогу не тільки переглянути роботи, а й придбати листівки й альбоми з роботами різних періодів творчості В. Слепченка, та долучитися до тихого аукціону полотен художника. Отримані кошти організатори спрямували на волонтерські програми й допомогу пораненим в зоні АТО [39].

«Нотатки киянина» – таку назву мала виставка живопису та графіки художниці Л. Пуханової, присвячена улюбленому місту. Експозиція

демонструвалася у галереї «Печерська». Художниця немов би запрошувала здійснити неспішну прогулянку вулицями Києва, роздивляючись неупередженим поглядом відомі будівлі, храми та інші пам'ятки. У своїх творах вона відмічає ті архітектурні особливості, що розкривають глядачеві справжнє обличчя Києва – старовинного міста, прекрасного вдень і романтичного увечері. Мистецтвознавці підкреслювали, що роботи Л. Пуханової можна одразу впізнати за власним, притаманним їй стилем, яскравою свіжістю барв. Художниця завжди прагне передати у живописі настрій, що виникає при спогляданні природи, і цей момент емоційного сприйняття вважає для себе головним. Вона також продовжує експериментувати у різних техніках. Поряд із живописними роботами на виставці було представлено її виразні графічні замальовки, зроблені «під настрої», наче на одному подиху. На цих замальовках – люди, тварини, архітектурні споруди та їх деталі. Художня неповторність робіт Л. Пуханової незмінно відзначена добрим поглядом на життя та вмінням помічати в його проявах привабливе і небуденне [40].

У столичному Центрі сучасного мистецтва «М17» відбулися виставка сучасного живопису «Marts Open Art Fair – 2015» і арт-ярмарок. Проект тривав лише 2 дні. Погодні умови дещо завадили організаторам виставки-ярмарку здійснити заплановане – показати живописні твори не лише в залах, а й просто неба. Попри все, проект вдався різноманітним і відкритим. До речі, саме відкритість була чи не найголовнішим його меседжем. «Цього року ми намагаємося сформулювати і закласти основи концепції «open art» – відкритого мистецтва, яке має нести в собі загальну доступність ознайомлення, сприйняття і формування індивідуальної мистецької колекції з найкращих зразків сучасного мистецтва всіма зацікавленими особами», – пояснила куратор проекту Ю. Гейко. Наблизитися до представлених творів можна було доволі тісно: киянам випала можливість добре провести вихідні в компанії з художниками з різних куточків країни, їхніми творами, мистецтвознавцями, а також за бажанням придбати картину. Одним із завдань виставки було забезпечення контакту між митцем і покупцем. Тим паче, що експозиція виявилася доволі багатогранною: перед шанувальниками мистецтва постали картини різних жанрів, технік, цінкових категорій. Під одним дахом опинилися живописні твори від класичного напрямку до contemporary art. Відвідувачі ознайомилися і з різними живописними школами. Пейзажі, натюрморти, абстракція відволікали відвідувачів від сірих буднів і відводили у простори краси і барв. Творів на злободенні теми майже не було. Втім, організатори виставки пропагували гуманістичний підхід до бачення тріади: мистецтво–особистість–культура, що передбачало максимально відкритий доступ до мистецтва з на-

данням широких можливостей вибору і водночас розвивало самостійність того, хто воліє наблизитись до прекрасного і вічного [41].

Доволі оригінальною стала виставка у «Карась Галереї», присвячена живопису 2000-х років. Проект називався «Назад у майбутнє. Раритети 2000-х» і представляв живопис українських митців початку ХХІ сторіччя. «Час невинно збігає. Зараз вже утворилась та дистанція, яка дає можливість з колекції «Карась Галереї» виокремити певну кількість робіт, які набули значущості і ваги, впевнено перейшовши до рангу раритетів. Саме тих творів, які беруть участь у обрисах художньої сцени нульових нашого століття. Ті твори, за авторами яких зараз слідкують куратори, експерти, мистецтвознавці, і автори яких переносяться у клуб класиків. Хтось молодий, хтось зі стажем у декілька десятиліть перебуває на цій посаді, але всі вони разом створюють нове майбутнє українського мистецтва», – підкреслював власник галереї Є. Карась. Також проект «Назад у майбутнє...» представляв ретроспективу виставок, що відбувалися в галереї протягом останніх десяти років, і ці полотна набули сьогодні нового змісту та актуальності. Відвідувачі мали змогу побачити роботи таких майстрів, як М. Гейко, В. Шерешевський, А. Криволап, В. Ралко, В. Реунов, О. Ройтбурд, В. Покіданець, М. Кривенко та інші [42].

Відкривалися у столиці й нові галереї. Так, виставкою «Жива натура» О. Ройтбурда восени 2015 року розпочала роботу нова галерея «Дукат», яка – за задумом організаторів – поєднуватиме виставковий простір та освітній центр. Презентація виставки стала своєрідним подарунком до дня народження художника, точніше, іменинник дав змогу любителям живопису подивитися свої роботи. «Ми одужуємо. Коли відкриваються нові галереї – значить, усе добре», – підкреслив О. Ройтбурд. В експозиції було представлено натюрморти предметів у звичних та незвичних поєднаннях: натюрморт із книгами, папіросницею та камінними сірниками, глечиками, статуетками, сиром та з фаршированою рибою, яку дві жіночі руки манірно тримають над тареллю. Картини надзвичайно яскраві та живі. Роботи О. Ройтбурда вирізняються, окрім технічної грамотності та творчого, властивого лише йому стилю зображення, ще й використанням у сюжетах картин тих образів, за якими завжди є щось незвичайне, які мають глибину під собою. Книгами, підсвічниками, соняшниками, які символічні для українців, художник передає цю глибину полотнам. Власне, О. Ройтбурд іноді свої картини із зображеннями предметів називає не натюрмортами, а портретами речей. Тож, виставлена в «Дукаті» серія робіт представляла не цілком точне відображення поняття натюрмарту, а скоріше міркування, висловлення митця на тему класики цього жанру, її переосмислення [43].

Особливе місце у столичному виставковому просторі зайняв фонд «Ізоляція. Платформа культурних ініціатив». Це – мультидисциплінарний

культурний проект, відкритий для всіх видів творчої експресії. Фонд працює у трьох напрямках: у сфері мистецтва, освітніх програм та проектів, пов'язаних із активізацією української креативної спільноти. У 2010 р. Донецьк став майданчиком, де команда «Ізоляції» планомірно розвивала культурний соціум через взаємодію з художниками і письменниками, підтримувала новаторські культурні ініціативи. Та головне – «Ізоляція» стала місцем вираження різних думок і школою формування толерантності. 9 червня 2014 р. територію фонду захопили найманці самопроголошеної «ДНР». Простір, де з 2010 р. проводилися освітні програми, виставки та художні резиденції, тепер використовується як в'язниця, місце страти і база підготовки бойовиків. Приміщення «Ізоляції» розграбовано: чимало робіт українських і закордонних митців бойовики «ДНР» здали на металобрухт, фонд втратив багато творів мистецтва, команда втратила дім. Вони мріяли сформувати в Донецьку різнобічний культурний дискурс і цим змінити місто. Евакуювавши із захопленого Донецька команду й частину художніх робіт, фонд продовжив свою місію в Києві. За минулий рік «Ізоляція» реалізувала тут понад 80 освітніх проектів і мистецьких програм. І, як завжди, продовжувала підтримувати молодих українських художників та дизайнерів, інвестуючи в культурну інфраструктуру, – від навчання за кордоном до надання приміщень для майстерень. 9 червня 2015 року «Ізоляція» відзначила перший рік у Києві ретроспективою своїх культурних і соціальних проектів. Засновник «Ізоляції» Л. Михайлова підкреслила: «Цей день – річниця нашого вигнання з Донецька. Або, краще сказати, – наш перший рік у Києві. Ми насправді відзначаємо цей проект, робимо ретроспективу «Ізоляції», запрошуємо гостей на відкриття. Нам є що сказати і що обговорити. І хай ми не знайшли підтримки в державі, хоча зверталися в усі органи, включно з Адміністрацією Президента. Нам не виділили ніякого приміщення, навіть із напівзруйнованих будівель, що їх ми відновили б так само, як упорядкували величезну територію нашої «Ізоляції» в Донецьку. Нас це не обтяжує. Ми вирішили проблему самі. Тепер у нас прекрасна локація в індустріальному місці. У нас далекосяжні плани, а головне – бачення. І віра» [44].

Численні колективні та персональні виставки проходили у музеях та виставкових залах у різних регіонах нашої держави. Звісно, у стислому огляді можливо згадати лише про їх невелику частину. Але вже сама їх кількість свідчить про доволі продуктивний розвиток образотворчого мистецтва в областях, підтверджуючи думку мистецтвознавців про те, що мистецтво стає справді потрібним для суспільства лише тоді, коли воно розвиватиметься не тільки в столиці [45].

В Ужгороді з нагоди Дня художника експонувалася велика виставка «Осінь 2015». Творчий звіт митців краю традиційно розміщувався на трьох

майданчиках. У виставкових залах Закарпатського обласного художнього музею ім. Йосипа Бокшая було представлено живопис і скульптуру; в обласному музею народної архітектури і побуту – графіку; в галереї «Ужгород» – взірці декоративно-прикладного мистецтва. У виставці брали участь 157 художників, які представляли різні творчі спілки. Художня рада винесла на суд глядачів більше двохсот творів різних жанрів, виконаних за останній час. Тут були роботи знаних і шанованих майстрів пензля і різця – В. Микити, Ф. Ерфана, З. Мічки, Б. Кузьми, В. Свалявчика, Л. Корж-Радько, П. Шолтеса, С. Шолтеса, А. Ковача, В. Вовчка, яким дихає у спину молоде покоління представників закарпатської школи живопису, демонструючи нові грані мистецтва. У пресі наголошували, що закарпатські художники не лише успішні майстри, а й справжні патріоти своєї Вітчизни, з високим почуттям громадянського обов'язку. Тож, найактуальніші теми сьогоденного нашого життя знайшли своє відображення й у їхній творчості. Так, окрім традиційних колоритних барвистих закарпатських пейзажів, полотен з неперевершеними взірцями об'єктів сакрального мистецтва карпатського краю, філософськими образами жителів краю, цього разу було представлено портрети Н. Савченко (автор – П. Марінець) та ужгородського комбата 128 ОГП бригади, Героя України В. Зубанича (автор – В. Вовчок). Переповнені глядачами різного віку і занять виставкові музейні зали засвідчили, що творчий потенціал митців Закарпаття успішно продовжує традиції засновників художньої школи [46].

Роботи близько трьох сотень авторів з України, Білорусі, Вірменії Норвегії, Польщі й Франції експонувалися у Львівському палаці мистецтв, де проходив вже XIX Осінній салон «Високий Замок». Традиційно вернісаж охопив усі зали триповерхової будівлі. У пресі підкреслювали, що салон став справжньою платформою творчої співпраці, обміну досвідом, думками та поглядами між митцями та глядачами. Перший поверх Палацу мистецтв ось уже п'ятий рік поспіль незмінно займає Всеукраїнська виставка-конкурс політичного, соціального та культурологічного плаката «Український плакат у Львові-2015». На другому і третьому поверхах публіка побачила добірку різних за жанром, технікою виконання та тематикою робіт, що пройшли конкурсний відбір. Оскільки ж мистецтво є відображенням дійсності, найактуальніша проблема, про яку говорили з глядачами художники, – тема війни з усіма її наслідками, емоціями та переживаннями. Окремою експозицією, вартою уваги, була виставка пам'яті львівського художника В. Федорука [47].

«Найголовніше те, що Салон відбувається, і він вже став мистецьким святом, – зазначив голова журі Осіннього салону, художник О. Скоп – дев'ятнадцять років ми тягнемо цього воза. Попри те, що є багато критиканів, але для львів'ян, гостей і всіх митців це – велике свято. Так, наче ми святкуємо обжинки. Цього року ми зібрали кращий врожай, а хтозна, який буде на-

ступного. Але у будь-якому разі врожай ми збираємо, тобто дотримуємося збереження традицій. У наш скрутний час відважитися, так би мовити, «оголити» нерв, та навіть придбати тюбик фарби і полотно – не кожний художник може, бо то коштує шалених грошей» [48].

Львівський Палац мистецтв став місцем проведення й виставки «Метанойя» В. Сидоренка – народного художника України, дійсного члена і віцепрезидента Академії мистецтв України. Партнерами проекту стали Інститут проблем сучасного мистецтва НАМ України, Терещенківський фонд та громадська організація «Арткульт фундація». Центральна ідея його творів – час, пам'ять та історія. Проект «Метанойя» – це натяк на те, що суб'єкт перестає бути самодостатнім зі своїми уявленнями про себе самого і про навколишній світ, «У культурному контексті проект-метанаратив «Метанойя» окреслює контури тієї новизни, яка долає зашкарублі громадські та культурні схематизми, інертність минулих парадигм, – вважають організатори проекту. – Тим самим його можна розглядати як один з прецедентів подолання ситуації постмодерну й актуалізації досить важливого питання про те, де ми опиняємося внаслідок цього подолання.» [49].

Виставка «Непрочитані листи почуттів» В. Федоряка, розгорнута в Івано-Франківську, являла собою мікс сучасного мистецтва (художній принт, колаж, авторська техніка). Представлені на виставці роботи, це переосмислені раніше написані акварелі в різних містах на пленерах у Республіці Польща. Епістолярний стиль спілкування безпосередньо написаний рукою у формі листа, привітальної листівки, святкової поштівки перетворювався у фарс цифрових технологій. І ця дилема розвитку технологій в суспільстві призводить до фундаментальних змін у соціумі. Людство, як непотріб, викидає на узбіччя цілий мікрокосмос певних форм спілкування та взаємодії між індивідуумами. Саме спілкуванню, теплому та безпосередньому, між людьми поза межами цифрового світу присвячувалася ця виставка [50].

В Івано-Франківському краєзнавчому музеї в рамках проекту «У нас єдина доля – ім'я їй Україна» було розгорнуто спільну виставку художніх творів митців Прикарпаття та Донеччини. До експозиції увійшли найрізноманітніші картини: від натюрмортів до пейзажів. Свої роботи надали сім художників, троє з яких з Донеччини і четверо місцевих. «Мета виставки – показати, що Україна – єдина, єдині художники, митці. А також підтримати тих людей, які в силу сьогоднішніх подій змушені були покинути свої будинки, свої міста і переїхати», – підкреслив ініціатор заходу художник П. Грицюк. Також він наголосив, що організатори не старалися знаходити картини, які б об'єднували Схід і Захід, а знайшли людей, які об'єдналися [51].

Резонанс у місцевій пресі викликала виставка робіт М. Дирбавка у Тернопільському обласному художньому музеї. Свої картини презентував ві-

домий український художник Михайло Дирбавка. Коли ситуація в країні неспокійна, а це триває вже багато часу, людям потрібна підтримка. Один із способів, вважає митець – лікуватися мистецтвом. Живописець надихається природою і передає її красу в картинах, хоче аби це заспокоювало глядачів. Тож саме пейзажі займали центральне місце у експозиції. Та М. Дирбавка не зупиняється на живописі, а ще пише портрети, ікони, різьбить по дереву [52].

Музейні твори та роботи сучасних майстрів було представлено у Рівному на унікальній виставці «Рівне в мистецтві художників XVIII–XXI століття». У міському Будинку культури експонувалися картини 42-х митців ривнян та гостей міста, які в різний час зображали Рівне. Картини яскраво демонстрували, як кожне покоління майстрів вело свою неповторну образотворчу розповідь про Рівне. Ця добірка живопису стала стимулом для митців і у подальшому фіксувати на своїх полотнах різні куточки міста для прийдешніх поколінь [53].

Окрасою виставкового життя Волинської області став «Зимовий салон 2015», що працював у Луцькій галереї мистецтв Волинської обласної організації Національної спілки художників України. На виставці експонувалося близько 80 картин 50 волинських митців. Серед них були роботи різної тематики, жанрів та стилів, зокрема, інсталяції, кераміка, живопис тощо. Крім професійних художників, свої картини також виставляли студенти-старшокурсники Інституту мистецтв Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. За словами голови Волинської обласної організації Національної спілки художників України В. Марчука, головним критерієм відбору робіт на «Зимовий салон 2015» була їх професійність [54].

Також у Галереї мистецтв у Луцьку експонувалася щорічна виставка художників «Молода Волинь». Учасниками її стали художники з 18 до 35 років, які працюють у різних напрямках та техніках мистецтва. Тут, зокрема, можна було побачити фотороботи С. Торбінова, твори І. Куса та К. Арутюнян під назвою «Лабораторія», живописну інсоляцію Д. Микитенка під назвою «Спроба впорядкування» та ін. На думку представників місцевої преси, представлені роботи вкотре довели те, що Волинь має свою мистецьку еліту [55].

У приміщенні Волинського обласного відділення Національної спілки художників України у Луцьку демонструвалися й роботи українських військових. Також на цій виставці збирали кошти на подальшу реабілітацію тих, хто повернувся із зони бойових дій. Адже ці роботи вчорашні солдати намалювали під час психотренінгів, які проводить Ковельський центр допомоги військовим 51-ї бригади. Проект реабілітації має назву «Зігрій душу!». До арт-терапії організатори перейшли на одному з перших тренінгів, коли психолог, запропонував солдатам намалювати своїх ворогів, страхи, пережиті на фронті. Арт-терапією з військовими займалася член Національної спілки ху-

дожників України Т. М'ялковська. Результати, каже, вразили і потішили її саму. Бачачи сьогодні картини, які малюють учорашні солдати, не віриш, що вони ж справді не тримали в руках пензлика років зо десять, або й взагалі ніколи не тримали його в руках. Бо малюють сакральні картини і на склі, і на полотні, і навіть своїми пальцями, а не пензликами. Це теж певна методика, яка має свої незаперечні переваги для просвітлення душі, підвищення самооцінки. Т. М'ялковська каже, що дуже важливо, щоб її підопічні не просто малювали, а малювали зі зразків автентичних ікон, які є в музеях, бачили ці святі образи на власні очі, тому учасників тренінгу возили й у музеї, монастирі та храми. Важливо, щоб усвідомлювали свою національну ідентичність, бо нація жива тоді, коли живі її культура, мистецтво [56].

У Вінницькому обласному краєзнавчому музеї привертала увагу персональна виставка робіт молодого місцевого художника А. Гайструка, що мала назву «Миротворчість. Шлях надії». Зважаючи на ситуацію в Україні, художник поставив собі за мету створення та реалізацію мистецьких проектів, що сприяють об'єднанню української нації, зміцненню духовних зв'язків поміж усіма її представниками. «Миротворчість. Шлях надії» – це внесок молодого митця у спільну для багатьох людей справу боротьби за мир не лише зброєю, а власними розумом, здібностями та талантом. Своє бачення миротворчості художник висловлює через мистецтво, сповнене світла, добра та надії. До експозиції виставки «Миротворчість. Шлях надії» входили гобелени та олійний живопис. У живописі переважали зображення сакральних споруд як першооснови у формуванні духовності народу. Щоб підкреслити значення культурної й духовної спадщини кожного народу у справі збереження миру, художник звертається до традиційних прийомів та мотивів у ткацтві. Колористика гобеленів, побудована переважно на сонячних, жовтогарячих та зелених кольорах, випромінює життєдайну енергію. Структура гобеленів – чітка, впорядкована – несе в собі ідею спокою, миру та злагоди, підсилюючи змістовність кожного з них. В експозиції поруч із роботами у стилі гобелена та олійного живопису було представлено два Національних рекорди України А. Гайструка в номінації «Мистецтво: «Боксерська рукавичка з українською вишивкою ручної роботи», яку А. Гайстрок створив після перемоги української збірної з боксу на Олімпійських іграх 2012 року в Лондоні, та ювелірний виріб – браслет «Ружа – зірка миру». Його Національний реєстр рекордів України зареєстрував у грудні 2014 року. Музичну частину проекту представили пісні Наталії Гайструк «Земле моя», «Шлях надій», «Гімн Перемоги» та кліп на пісню «Моя Україна», який демонструвався під час презентації виставки [57].

Одесити та численні туристи мали змогу відвідати виставки та перформанси від світових художників у рамках IV Одеської бієнале сучасного мистецтва. Коли політики закінчують говорити, слово беруть митці. І вони, на

відміну від попередників, говорять яскраво, чесно, попри те, що правда може шокувати чи завдати болю. Слово кожного митця – це вже маніфест, розповідь мовою пензля, звуку чи тіла про очевидне. Основною подією проекту став проект «Manifesto». Хоч організатори скаржилися на повну відсутність підтримки з боку держави і на організаційні труднощі, проте багато людей та організацій вирішили взяти участь у цьогорічному проекті. Оприлюднити свій власний маніфест до Одеси приїхали митці з Франції, Ізраїлю, США, Румунії, Польщі, Чехії. «Головний символ, який зображено на афіші, – одиниця. Основна проблема, яка була заявлена в концепції, – це проблема дефіциту масштабних особистостей, і не лише у нас в країні. Особистостей, які можуть запропонувати певний маніфест, який би повів за собою інші особистості. Це складно, а може, і зовсім неможливо», – зазначив співкуратор основного проекту М. Рашковецький. Картини та скульптури, представлені на виставці, повністю відображали яскравість особистості своїх авторів і несли тисячі політичних та соціальних месиджів, артикульованих мовою мистецтва. «Ми пропонували брати участь у нашій бієнале не лише окремим художникам та групам художників, а й кураторським проектам. Єдина вимога, щоб між нашою основною концепцією та їхніми була якась кореляція – або збіг з нашою позицією, або полеміка», – пояснив принцип відбору М. Рашковецький. Таке завдання у рамках бієнале виконували три спеціальні проекти: Rhythm-section, «Морфологія комунікацій» та «Битва за Щастя». Сучасне мистецтво – це не література, не кіно, не театр у чистому вигляді. Воно менш популярне в нашій країні, але потрібне і значуще, адже колись класики були нікому не відомими сучасниками. Роботи, що були представлені на бієнале, різні за стилістикою, жанрами, технікою і месиджами. «Це територія мистецтва, територія художніх моделей, територія гри. Якщо ви чомусь здивуєтеся чи будете вражені – значить автор досяг мети», – переконаний директор музею сучасного мистецтва С. Кантор [58].

Близько 70 робіт миколаївських, одеських та київських художників було представлено в експозиції Миколаївського обласного художнього музею ім. В. Верещагіна. Тут у художній та, певним чином, у документальний спосіб спромоглися передати події революції Гідності й відкрили виставку «Майдан 2014-го очима художників». Представлені в музеї картини викликали величезний інтерес серед миколаївців. Цікаво, що в експозиції знайшли місце не лише картини, карикатури, графіка, а й речі з «Євромайдану»: газети, листівки, каски, прапори, значки, фото, балаклави, бронежилети [59].

А на виставці у Херсонському обласному художньому музеї ім. О. Шовкуненка експонувалося понад 40 картин народного художника України А. Мельника. У Херсоні він показує свої роботи вперше. Це величезні монументальні полотна із самобутніми гостро-соціальними сюжетними компози-

ціями, панорамні пейзажі, декоративні квіткові мотиви. Їх було об'єднано назвою «Мамайчуки. Погляд поза часом». Герої картин художника – Мамайчуки – це сьогоденні українці, нащадки відомого козака Мамаю, зображені без прикрас, як їх відчуває автор. Вони постали перед потужними соціальними проблемами. Але, незважаючи ні на що, Мамайчуки не втрачають любові до життя. «Це іронія до певних типажів українців та суспільних ситуацій, в які вони потрапляють. Але мені здається, я маю на неї право як українець та як громадянин», – зазначив А. Мельник. У назвах картин звучали актуальні слова і смисли: «Люстрація», «Незалежність», «Мобілізація». Проводи козака на війну, сумна думка отамана за рідним краєм, козацький стрій, який готовий іти за своїм лідером. Ці образи легко проєктуються на українську сучасність, хоча більшість робіт написано ще кілька років тому [60].

«Передати на фронт трохи тепла» – такою була мета благодійної виставки художниці О. Оснач у Херсоні. Експозиція проходила у виставковому залі обласної організації Національної спілки художників України. Херсонська майстриня О. Оснач представила глядачам кілька десятків власних робіт різних років творчості. Переважно – це світлі і теплі пейзажі, натюрморти, зображення затишних херсонських вуличок, мальовничих плавнів тощо. Художниця надає перевагу реалістичній манері письма, чимало робіт відзначаються багатоманітною палітрою кольорів, яку дарує сама природа: пишні соняхи, багряний захід сонця, осінь у парку, кущ калини та інші. Виставка мала не лише естетичну, а й волонтерську місію. Разом із благодійним фондом «Захист» художниця вирішила долучитися до збору коштів для українських військових. На окремих листівках авторка надрукувала деякі свої картини. Їх можна було придбати за символічні кошти, які в цій же залі помістити у благодійну скриньку, а саму листівку – підписати солдату на фронт.

«Так склалося, – підкреслила художниця, – що виставка збіглася з надзвичайно напруженим періодом у нашій державі. Вирішила долучитися до широкого волонтерського руху, який ми спостерігаємо в країні, хотілося допомогти тим, хто цього вкрай потребує і віддячити людям, які нас захищають» [61].

Міжнародна виставка ілюстрації «Illustrations – 2015» проходила у Дніпропетровській центральній міській бібліотеці. Вона зібрала професійних ілюстраторів, дизайнерів, художників і творчі колективи дизайн-студій з України та з-за кордону. У ході заходу було продемонстровано останні роботи учасників: ілюстрації для книг, плакати і рекламу, а також книжковий дизайн, – всього близько 900 творів. У рамках виставки відбувався також майстер-клас художника, завідувача кафедрою книжкової графіки й дизайну друкованої продукції Української Академії друкарства В. Стасенка «Основні принципи ілюстрування книги». Формат виставки створив сприятливе сере-

довище для встановлення творчих контактів між учасниками, знайомства видавців з творчим потенціалом професійних авторів, ілюстраторів, оформлювачів книг і дизайнерів. Організаторами виставки «Illustrations – 2015» виступали Дніпропетровське відділення Спілки дизайнерів України, студія «Baranovska» за підтримки Дніпропетровської міської ради та магазину інтелектуальної літератури «Академічна книга» [62].

Основою експозиції до Дня художника у Кіровоградському обласному художньому музеї стали твори членів Кіровоградської обласної організації Національної спілки художників України. За останні декілька років проведення даної виставки, що презентує усе розмаїття стилів, напрямків, технік творчої палітри митців краю, вже стало традиційним. Центральне місце в експозиції займали твори народного художника України М. Надєждіна та заслуженого художника України А. Надєждіна, творчість яких розгортається у контексті основних художніх тенденцій сучасного українського образотворчого мистецтва. Сучасний підхід у традиційних жанрах образотворчого мистецтва продемонстрував в своїх роботах і голова Кіровоградської обласної організації Національної спілки художників України А. Хворост. На виставці було представлено й твори майстрів портрету, пейзажу та натюрморту – Ф. Полонського, С. та А. Шаповалових, В. Давидова, В. Плітіна, О. Демиденка. Всі вони репрезентували реалістичний напрямок в образотворчому мистецтві Кіровоградщини. Яскравими, декоративними фарбами та виразним національним колоритом було позначено роботи О. Коломієць. Графічне мистецтво було представлене творами В. Кир'янова та О. Пунгіної; мистецтво скульптури – роботою Г. Савченка. А скульптор В. Самійленко здивував глядачів своїми живописними творами. Молодше покоління спілчан було репрезентоване творами Марії Ачкасової, Василя Коваля, Анатолія Кімнатного та ін. [63].

Персональна виставка М. Добрянського, приурочена до його 60-річчя, символічно розмістилася в офісі історико-культурного центру „Хортиця” у Запоріжжі. Усі роботи митця насичені духом щирої любові до України, її козацької історії. Патріотизм художника виявляється і в його волонтерській діяльності, спрямованій на допомогу українським воїнам. «Для мене, – підкреслив художник, – головною метою творчості було бажання привернути увагу людей до історії козацької доби, допомогти усвідомити себе частинкою цього минулого, нащадками запорозьких лицарів-козаків. Історія України така цікава і повчальна, що її повинен знати кожен освічений європеєць. Бо коли зусилля цього народу до волі ми не пізнаємо, то не пізнаємо й ідей століття. Самі українці нікому ніде нічого не нав'язують, адже народ цей дуже привітний, одначе сміливий, чесний і любить над усе волю» [64].

Заснована у Сватовому 14 років тому, виставка образотворчого і декоративно-ужиткового мистецтва «Слобожанський вернісаж» упевнено увійшла

у життя Луганської області. І 2015 року, навіть попри бойові дії, що тривають на сході, показати свою майстерність тут зібралися понад 400 учасників із Житомирської, Хмельницької, Харківської, Донецької, Запорізької й Київської областей та з усієї підконтрольної Україні території Луганщини. Родзинкою мистецького заходу стала мапа України, на якій кожен учасник міг залишити відбиток долоні та побажання. «Наш великий український народ, який упродовж тисячоліть ішов важким тернистим шляхом, не згубив свої традиції та звичаї. Свідченням цього є «Слобожанський спас». Такі спільні заходи, як цей, доводять, що ми, українці, не декларуємо нашу дружбу, а робимо її справжньою, живою, наповнюючи її конкретним змістом», – зазначали на відкритті виставки [65].

У галереї образотворчого мистецтва Лубенського краєзнавчого музею Полтавської області відбулася непересічна для міста подія – після тридцятирічної перерви відновила свою роботу Всеукраїнська виставка «Лубенська художня весна», яка зібрала в стінах цього закладу відомих українських митців, творчу інтелігенцію міста та багатьох лубенців.

Вперше така виставка відбулася 26 травня 1974 року. Наступні «Художні весни» Лубни приймали в 1976, 1978, 1981, 1983 та 1985 роках. Відродження «Лубенської художньої весни» відбувається через 30 років в оновленому приміщенні галереї образотворчого мистецтва. Це стало можливим завдяки ініціативі лубенських художників, підтримці Національної спілки художників України, Полтавської обласної організації НСХУ, Лубенської міської ради. На виставці можна було переглянути художні полотна митців з Києва, Харкова, Львова, Сум, Черкас, Запорізької, Івано-Франківської, Закарпатської областей. Та найповніше було представлено художників Полтавщини. За оцінками місцевої преси, «Лубенська художня весна» плекала в душах віру в добро і мир, торжество справедливості й впевненість у майбутньому [66].

У Полтавському краєзнавчому музеї імені Василя Кричевського експонувалася персональна виставка «Україна. Віра. Надія. Любов» О. Лазаренка. Картини художника, який живе і працює у Харкові, сьогодні можна побачити в експозиціях і фондах багатьох музеїв, приватних колекціях України, Росії, Німеччини, Венесуели, Сінгапуру, Індії, Латвії, інших країн. Творчість художника вражає досконалістю складної мозаїчної техніки виконання – вмілим підбором та поєднанням кольорів і світла, образністю та емоційністю. На персональній виставці митця у Полтаві було представлено понад два десятки об'ємних оригінальних полотен, тематика яких – рідна земля, людина, духовність [67].

У виставковій залі Національного архітектурно-історичного заповідника «Чернігів стародавній» демонструвалася виставка творів одного з провідних сучасних майстрів декоративно-ужиткового мистецтва, лауреата Націо-

нальної премії України ім. Тараса Шевченка П. Печорного. Тарілки майстра, виконані в традиціях народного художнього гончарства Лівобережної України, несли шанувальникам теплобарвного, колоритного мистецтва оригінальне поєднання класики з народним стилем та особливим, образним світобаченням митця. Визначне місце в творчості художника посідає серія декоративно-тематичних тарелів, присвячених творчості Т. Шевченка. Ці 32 надзвичайно красиві роботи за мотивами «Кобзаря» фахівці називають визначною подією в мистецькому житті України. Саме за них майстра відзначено Національною премією України ім. Тараса Шевченка. Символічні образи – хата, вітряк, тополя, калина, зозуля, церква, які співзвучні з образами-символами Шевченківської поезії, – це і пісенна лірика, і сторінки історії, і яскраво виражена самобутність української культури [68].

У Харкові підбили підсумки однієї з найяскравіших українських арт-подій – міжнародного екологічного трієнале «4-й Блок». Було названо переможців і підбито підсумки двотижневих майстер-класів, лекцій, експозицій. Візуальний вибух цього року став не лише культурним дійством, але навіть більше соціальним, говорять організатори. Такої кількості яскравих робіт (близько тисячі) відразу на декількох майданчиках не бачили найбільші арт-галереї світу, запевняють члени журі з Чехії, Польщі, Японії, Німеччини, України та Росії. Квіти лотосів на воді, як руки потопаючих, які тягнуться по допомогу, люди з сокирами замість тіл, тварини, які мстять людині за своє винищення, вавилонська вежа у вигляді черепа з дев'ятьма колами пекла – теми екології Землі, Людини і Культури тісно переплелися в роботах-переможцях. Вибір гран-прі засвідчив – актуальні події в Україні, жахи війни на Донбасі стали домінуючою нотою фестивалю, соціальна тематика вийшла за рамки екологічної, за час експозицій з'явилася додаткова антивоєнна номінація. Гран-прі дістався вишиванкам з піксельними бойовиками «ДНР», які збивають Боїнг, сіють смерть серед традиційних українських квітів і птахів. Їх автор – Б. Логачова, батьки якої живуть у Донецьку. А спеціальний приз отримав плакат «Donbass Symphony», на якому зображено дівчинку, яка плаче, в навушниках із танків. Його автор – харків'янка О. Мальцева, народилася в Донецьку. «Це абсолютно світовий рівень за якістю і рівнем робіт, і за порядком денним, – зазначив член журі чех П. Банков, який приїхав на трієнале з Нью-Йорка. – Відкриттям для всіх стали представлені українські дизайнери. Не є таємницею, що ще 20 років тому було складно говорити про існування українського плакатного дизайну. Цього року можна стверджувати, що існує український плакатний дизайн, який сформувався містичним чином за декілька останніх років. Звичайно, тут завжди існувала висока культура. І зараз, силою обставин люди відчули внутрішню потребу продемонструвати цю високу культуру. Скажімо, Росія не схильна до візуальної культури, і це

справляє жахливе враження, ніби вона сліпа. А тут усі побачили, як в Україні розплющилися очі!» [69].

Також у Харкові, у Центрі сучасного мистецтва «Єрмілов-Центр» експонувалася персональна виставка робіт Р. Мініна під назвою «Transformatka». Ця виставка акцентувала увагу на необхідності радикальної трансформації свідомості і культурних та соціальних цінностей, навколо яких обертається людський світ. Р. Мінін наголошує на конче потрібній для кожного з нас процедурі перетворення, трансформації-деформації форм буття й мистецтва, що замінить чорну безодню повсякденності світом нового сузір'я, в якому життя-спалах. Акцентуючи увагу на змісті й самому факті поточних соціальних явищ і сучасних суспільних процесів, автор виставкової дії не полишав зв'язку з життєвою та мистецькою реальністю, прагнучи вийти за їхні межі, використовуючи увесь конгломерат доступних художніх форм. Над усім цим – самоаналіз та постійне випробування стверджувальної сили своєї особистої художньої мови [70].

Завершуючи цей огляд, можна констатувати, що художні виставки 2015 року дозволяють з оптимізмом дивитися на ситуацію в сучасному образотворчому мистецтві України. Так, поле молодого українського мистецтва неймовірно розширилося, а митці старшого покоління продемонстрували свою сучасність та активність. До того ж з кожним роком стає все більше художників, які активно розвиваються. Вони опановують нестандартні техніки й подачу висловлювань. А численні колективні та індивідуальні виставки можна сприймати як різні діалогічні та монологічні висловлювання митців. Вони показали певний зріз сучасного образотворчого мистецтва та залишили глядачу місце для власної внутрішньої роботи.

Показовим також є й те, що сучасне образотворче мистецтво України розвивається різними векторами, надаючи широкі можливості для реалізації творчих уподобань митців. Нова модель художньої діяльності зорієнтована на результат, в якому творчий акт не зупиняється в часі й містить в собі глибокий відбиток дискурсу осмислення квінтесенції Буття.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Протас К. Конфігурації пасіонарності в абстрактних метафорах сучасності / Протас К. // Образотвор. мистецтво. – 2015. – № 1. – С. 24–25.
2. Маричевська О. Кураторство як чітке висловлювання / Інформація // Образотвор. мистецтво. – 2015. – № 2. – С. 12–13.
3. «Надія!», Національний павільйон України на 56-й Міжнародній виставці мистецтв у Венеції – La Biennale di Venezia / Інформація // <http://pinchukartcentre.org/ua/biennale2015>

4. Український павільйон на Венеціанській бієнале / Інформація // Демократ. Україна. – 2015. – 6 берез.
5. Філевська Т. Для світу Україна під склом / Філевська Т. // Україна молода. – 2015. – 26 трав.
6. Міжнародне Шевченківське літературно-мистецьке свято «В сім'ї вольній, новій» на Чернігівщині / Інформація // http://www.cult.gov.ua/news/mizhnarodne_shevchenkivske_literaturno_mistecke_
7. Всеукраїнська виставка до Дня художника / Інформація // <http://dvnshu.com/archiv/162-vseukrayinska-vistavka-do-dnya-hudozhnika.html>
8. Шапіро О. Вернісаж майстрів / Шапіро О. // День. – 2015. – 23–24 жовт.
9. Всеукраїнський конкурс патріотичного плакату / Інформація // <http://dvnshu.com/archiv/161-vseukrayinskiy-konkurs-patrotichnogo-plakatu.html>
10. Всеукраїнська молодіжна виставка до Дня Незалежності України / Інформація // <http://dvnshu.com/archiv/150-vseukrayinska-molodzhna-vistavka-do-dnya-nezalezhnost-ukrayini.html>
11. Всеукраїнська виставка абстрактного живопису КИЇВ, Центральний будинок художника 27 березня – 26 квітня 2015 року / Інформація // <https://uk-ua.facebook.com/events/1409066882734477/>
12. Катаєва М. Мистецтво, народжене вогнем / Катаєва М. // Хрещатик. – 2015. – 22 січ.
13. VII Всеукраїнська триєнале графіки / Інформація // <http://dvnshu.com/archiv/139-vii-vseukrayinska-tryenade-grafki.html>
14. Шапіро О. Пейзаж – як відображення єдності країни / Шапіро О. // День. – 2015. – 26 черв.
15. Мистецький проект «Справжні українці» / Інформація // <http://dvnshu.com/archiv/160-spravzhn-ukrayinc.html>
16. Ілленко Л. «Art-Kyiv Contemporary»: діалог із сучасністю / Ілленко Л. // Дзеркало тижня. Україна. – 2015. – 26 верес. – 2 жовт. – С. 14.
17. X ART-KYIV Contemporary 2015 / Інформація // <http://artarsenal.in.ua/event166.html>
18. Собкович О. Основні акценти X Art-Kyiv Contemporary 2015 / Собкович О. // Образотворче мистецтво. – 2015. – № 2. – С. 6–9.
19. Пилипенко Г.-Г. Молитва за Україну витримає все / Пилипенко Г.-Г. // Уряд. кур'єр. – 2015. – 12 берез.
20. Гай Н. Мистецтво пластики: експерименти / Гай Н. // Хрещатик. – 2015. – 12 берез.
21. Жук О. Добре забуте старе / Жук О. // Україна молода. – 2015. – 11 берез.
22. «Мистецький Арсенал» скасував бієнале сучасного мистецтва / Інформація // День. – 2015. – 25 берез.
23. «Київська школа»: Бієнале 2015 / Інформація // <http://life.pravda.com.ua/announces/2015/09/8/199501/>

24. Петрушенко М. Бієнале «Київська школа» стартує у вересні / Петрушенко М. // Уряд. кур'єр. – 2015. – 18 квіт.
25. Ілленко Л. Дев'ятнадцять років у мистецтві / Ілленко Л. // Дзеркало тижня. Україна. – 2015. – 6–12 черв. – С. 15.
26. Відкрився новий колективний арт-проект / Інформація // http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=244937868&cat_id=244913751
27. До Дня Незалежності України відкриється арт-проект «Коефіцієнт Незалежності» / Інформація // http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=244948798&cat_id=244913751
http://mincult.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=244948798&cat_id=244913751
28. Поліщук І. Ця «Зустріч» про кожного з нас / Поліщук І. // Уряд. кур'єр. – 2015. – 21 лют.
29. Катерина Спіртус, Антон Гудзікевич, Михайло Томасік «Три сторони» / Інформація // <http://dvnshu.com/archiv/173-tri-storoni.html>
30. Прокопенко М. Ювелірна гра слів / Прокопенко М. // День. – 2015. – 12 черв.
31. «Українське Різдво» / Інформація // День. – 2015. – 13 січ.
32. Кара-Васильєва Т. Норвегія, кінець земної тверді... / Кара-Васильєва Т. // Дзеркало тижня. Україна. – 2015. – 7–13 берез.
33. Джулай Д. „Різдвяна рукавичка Костя Лавра” / Джулай Д. // Літературна Україна. – 2015. – 1–8 січ.
34. Фантазії на тему весни / Інформація // День.–2015.–18 лют.
35. Прокопенко М. Зазирнути в душу... дозволено / Прокопенко М. // День.–2015.–15 січ.
36. Коваль Н. Новітній український пейзаж / Коваль Н. // Хрещатик. – 2015. – 23 квіт.
37. Гай Н. „Забобони” в ілюстраціях / Гай Н. // Хрещатик. – 2015. – 22 січ.
38. Прокопенко М. Зачароване «Літо» / Прокопенко М. // День. – 2015. – 29 жовт.
39. Вуйтік Н. «Ти сіль землі, ти суть її, ти – жінка!» / Вуйтік Н.// День.–2015. – 20–21 лют.
40. Максимова Н. Лариса Пуханова: нотатки і враження / Максимова Н. // Демократ. Україна. – 2015. – 6 берез.
41. Фіалко Д. Не перетворюймо себе на ляльок / Фіалко Д. // Уряд. кур'єр. – 2015. – 22 квіт.
42. Антоненко А. Назад у майбутнє, щоб зрозуміти сьогодні. (У «Карась Галереї» відкрилась виставка раритетного живопису 2000-х. / Антоненко А. // День. – 2015. – 6 серп.
43. Устиловська І. Жива натура / Устиловська І. // Україна молода.– 2015. – 20 жовт.

44. Ковальова О. Від «Ізоляції» до ізолятора / Ковальова О. // Дзеркало тижня. Україна. – 2015. – 6–12 черв. – С. 14.
45. Сидоренко В., Багацька Л. Віктор Сидоренко: „Україні потрібно починати утверджуватися саме з мистецтва” / Сидоренко В., Багацька Л. // <http://www.day.kiev.ua/uk/article/kultura/viktor-sidorenko-ukrayini-potribno-pochinati-utverdzhuvatisya-same-z-mistectva>
46. Ільницький В. В Ужгороді відкрили виставку 157 художників «Осінь 2015» / Ільницький В. // <http://www.day.kiev.ua/uk/news/091015-v-uzhgorodi-vidkryly-vystavku-157-hudozhnykiv-osin-2015>
47. Козирєва Т. «Високий замок» / Козирєва Т. // День. – 2015. – 11 лист.
48. Осінній Салон «Високий Замок» святкує обжинки / Інформація // <http://wz.lviv.ua/news/148164-osinnii-salon-vysokyi-zamok-sviatkuie-obzhynky>
49. Козирєва Т. Час, пам'ять та історія / Козирєва Т. // День. – 2015. – 25 черв.
50. «Виставка живопису Валер'яна Федоряка „Непрочитані листи почуттів”» / Інформація // <http://heyevent.com/event/y35vnk4dbq3cia/>
51. В Івано-Франківську Схід і Захід поєдналися у художній виставці / Інформація // http://kurs.if.ua/news/v_ivanofrankivsku_shid_i_zahid_-_poiednalysya_u_hudozhniy_vystavtsi_16133.html
52. У Тернопільському художньому музеї – виставка живописних робіт Михайла Дирбавки / Інформація // <http://tv4.te.ua/u-ternopilskomu-hudozhnomu-muzeyi-vystavka-zhyvoropysnyh-robit-myhajla-dyrbavky/>
53. Бацмай Т. Власне місто – на картинах XVIII–XXI століть / Бацмай Т. // Голос України. – 2015. – 23 серп.
54. «Зимовий салон 2015». Відкриття відбулося 30 січня у Галереї мистецтв ВОНСХУ / Інформація // <http://vip.volyn.ua/articles/u-lucku-vystavka-robit-volynskyh-hudozhnykiv>
55. У Луцьку діятиме художня виставка «Молода Волинь» / Інформація // <http://www.volynpost.com/news/53474-u-lucku-diatyme-hudozhnia-vystavka-moloda-volyn-foto>
56. Малімон Н. «Малювали – і наче камінь із душі скидали» / Малімон Н. // День. – 2015. – 25 лют.
57. Собко А. «Миротворчість. Шлях надії» / Собко А. // День. – 2015. – 22 січ.
58. Лазанюк К. Час маніфестів / Лазанюк К. // Україна молода. – 2015. – 28–29 серп.
59. «Майдан 2014-го очима художників»: революція Гідності в полотнах / Інформація // Уряд. кур'єр. – 2015. – 4 берез.
60. Антипенко І. «Мамайчуки. Погляд поза часом» / Антипенко І. // День. – 2015. – 28 жов.
61. Антипенко І. «Передати на фронт трохи тепла» / Антипенко І. // День. – 2015. – 26 лют.

62. У Дніпропетровську відбудеться ILLUSTRATIONS – 2015 / Інформація // Демократ. Україна. – 2015. – 5 черв.
63. У Кіровограді відкрилась виставка полотен кращих художників області / Інформація // <http://gre4ka.info/kultura/21726-u-kirovohradi-vidkrylas-vystavka-poloten-krashchykh-khudozhnykiv-oblasti-foto>
64. Добрянський М. Історик і художник Мирослав Добрянський: „Спостворення історичної правди обернулося для нас ідеологічним поневоленням” / Добрянський М. // Уряд. кур’єр. – 2015. – 19 лют.
65. Особова О. «Слобожанський спас» не зрадив Луганщину / Особова О. // Уряд. кур’єр. – 2015. – 18 серп.
66. VII Всеукраїнська виставка «Лубенська художня весна» розпочала свою роботу / Інформація // <http://lubnyrada.com.ua/v%D1%96%D1%96-vseukra%D1%97nska-vistavka-lubenska-chudozhnya-vesna-rozpochala-svoiu-robotu>
64. У Полтаві відкрилася виставка унікального харківського художника / Інформація // <http://www.oblrada.pl.ua/index.php/the-news/5856-u-poltavi-vidkrilas-ja-vistavka-unikalnogo-harkivskogo-hudozhnika>
68. Тютюнник Є. До дня народження Кобзаря: не вмирає душа вільна / Тютюнник Є. // Уряд. кур’єр. – 2015. – 4 берез.
69. Соколинська О. «Україна розплющила очі» / Соколинська О. // День. – 2015. – 29–30 квіт.
70. Коваль О. Вибух, експеримент і радикальність / Коваль О. // День. – 2015. – 18–19 верес.

Матеріал підготував

Бурнашов І.Ю., зав. сектором
відділу наукового аналізу і
узагальнення інформації

Комп’ютерне опрацювання та редагування **І. Г. Піленко**

Підписано до друку 04.03.2016. Обл.-вид. арк. 2,25. Б/т. Зам. 21. Безплатно

Ротапринт НПБ України, Київ–1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12